

حق سلامت جسمی و روانی کودکان در حقوق کیفری

گردآوری ترجمه و تالیف

زهرا مکاریان

مهری کریمی نژاد

مهدی امانی زارین

انتشارات سخنوران

۱۳۹۶

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار.....
۱۳	مقدمه.....
۱۵	فصل اول: مبانی و مفاهیم.....
۱۵	مبحث اول: حق سلامت.....
۱۵	گفتار اول: مفهوم‌شناسی حق سلامت.....
۱۸	گفتار دوم: گونه‌شناسی حق سلامت.....
۲۰	مبحث دوم: مفهوم کودک.....
۲۰	گفتار اول: تعریف کودک از منظر اسناد بین المللی.....
۲۱	گفتار دوم: مفهوم کودک در نظام حقوقی انگلستان.....
۲۲	بند اول: قانون کودکان مصوب ۱۹۸۹ و اصلاحیه سال ۲۰۰۴.....
۲۲	بند دوم: قانون پیم گبری از بزهکاری و اختلال در نظم اجتماعی ۱۹۹۸.....
۲۴	گفتار سوم: مفهوم کودک در نظام حقوقی ایران.....
۲۴	بند اول: مفهوم کودک در فقه امامی و فقه امامیه.....
۲۴	بند دوم: مفهوم کودک در قوانین خاص.....
۲۸	مبحث سوم: مفهوم حمایت کیفری.....
۳۱	فصل دوم.....
۳۲	بخش اول: کودک‌آزاری جسمی.....
۳۳	مبحث اول: تعریف کودک‌آزاری.....
۳۳	مبحث دوم: مصادیق کودک‌آزاری جسمی.....
۳۴	مبحث سوم: کودک‌آزاری و مقوله‌های مرتبط با آن.....
۳۴	گفتار اول: بزه دیده.....
۳۵	گفتار دوم: تعریف آزار.....
۳۵	گفتار سوم: آسیب قابل توجه.....
۳۶	مبحث چهارم: عوامل مؤثر بر پدیده کودک‌آزاری.....
۳۷	گفتار اول: عوامل خانوادگی.....
۳۷	بند اول: سطح اقتصاد خانواده.....
۳۸	بند دوم: عدم آگاهی والدین.....

- ۳۹ بند سوم: اعتیاد والدین
- ۴۰ بند چهارم: سوء پیشینه خانواده
- ۴۰ گفتار دوم: عوامل مربوط به کودک
- ۴۰ بند اول: اشتغال به کار کودکان
- ۴۱ بند دوم: خصوصیات فردی کودک آزار دیده
- ۴۲ مبحث پنجم: سازوکارهای حمایتی در قبال کودک آزاری جسمی
- ۴۳ گفتار اول: سازوکارهای حمایتی در قبال کودک آزاری جسمی در قوانین ایران
- ۴۳ بند اول: قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
- ۴۴ بند دوم: منشور حقوق و مسئولیت‌های زنان
- ۴۴ بند سوم: بیان حمایت از کودکان و نوجوانان
- ۴۵ بند چهارم: قانون مدنی
- ۴۶ گفتار دوم: سازوکارهای حمایتی در قبال کودک آزاری جسمی در قوانین انگلستان
- ۴۶ بند اول: قانون کودکان، ۱۹۸۹
- ۴۸ بند دوم: قانون حمایت از کودکان
- ۴۸ بند سوم: قانون کودکان سال ۲۰۰۴
- ۵۱ بخش دوم: تعرضات جنسی
- ۵۱ مبحث اول: تعریف تعرض جنسی به کودکان
- ۵۳ مبحث دوم: مصادیق تعرضات جنسی
- ۵۳ گفتار اول: زنا
- ۵۵ گفتار دوم: لواط
- ۵۶ گفتار سوم: مساحقه به عنف
- ۵۹ گفتار چهارم: ملاسه (مالش‌گری) جنسی به عنف
- ۶۳ مبحث سوم: سیر قانون‌گذاری در خصوص تعرضات جنسی در ایران و انگلستان
- ۶۵ مبحث چهارم: سازوکارهای حمایتی قانون‌گذار در قبال تعرضات جنسی به کودکان
- ۶۵ گفتار اول: سازوکارهای حمایتی قانون ایران در قبال تعرضات جنسی به کودکان
- ۶۸ گفتار دوم: سازوکارهای حمایتی قانون انگلستان در قبال تعرضات جنسی به کودکان
- ۷۱ بخش سوم: کار اجباری
- ۷۱ مبحث اول: مصادیق و اشکال مختلف کار کودکان
- ۷۴ مبحث دوم: علل کار کردن کودکان
- ۷۴ گفتار اول: عوامل خانوادگی

۷۵	گفتار دوم: عوامل اجتماعی
۷۶	گفتار سوم: عوامل آموزشی
۷۶	گفتار چهارم: سایر عوامل اشتغال‌زا
۷۷	مبحث سوم: سازوکارهای حمایتی در قبال کار کودکان
۷۷	گفتار اول: سازوکارهای حمایتی تقنینی ایران در قبال کار کودکان
۸۱	گفتار دوم: سازوکارهای حمایتی تقنینی انگلستان در قبال کار کودکان
۸۵	فصل سوم: حمایت کیفری از حق سلامت روانی اطفال
۸۵	بخش اول: کودک‌آزاری روانی
۸۵	مبحث اول: تعریف کودک‌آزاری روانی
۸۶	مبحث دوم: علل و اشکال کودک‌آزاری روانی
۸۷	مبحث سوم: سازوکارهای حمایتی در قبال کودک‌آزاری روانی
۸۷	گفتار اول: سازوکارهای حمایتی تقنینی ایران در قبال کودک‌آزاری روانی
۸۹	بند اول: راه‌های کاهش آسیب
۹۲	بند دوم: بهره‌گیری از اطفال برای تکدی
۹۷	بند سوم: توهین
۱۰۰	گفتار دوم: سازوکارهای حمایتی تقنینی انگلستان در قبال کودک‌آزاری روانی
۱۰۲	بخش دوم: خشونت خانوادگی
۱۰۲	مبحث اول: واژه‌شناسی
۱۰۲	گفتار اول: معنای لغوی خشونت
۱۰۲	گفتار دوم: معنای اصطلاحی خشونت
۱۰۴	گفتار سوم: معنای لغوی و اصطلاحی خانواده
۱۰۵	گفتار چهارم: تعاریف خشونت خانوادگی
۱۰۷	مبحث دوم: انواع خشونت خانوادگی علیه کودکان
۱۰۸	گفتار اول: غفلت (بی‌توجهی)
۱۰۹	گفتار دوم: خشونت روانی (عاطفی)
۱۱۱	مبحث سوم: سازوکارهای حمایتی در قبال خشونت خانوادگی
۱۱۱	گفتار اول: سازوکارهای حمایتی تقنینی ایران در قبال خشونت خانوادگی
۱۱۵	گفتار دوم: سازوکارهای حمایتی تقنینی انگلستان در قبال خشونت خانوادگی
۱۲۲	بخش سوم: ازدواج‌های زود هنگام
۱۲۲	مبحث اول: ازدواج زودهنگام کودکان و نوجوانان

- ۱۲۴ مبحث دوم: سازوکارهای حمایتی تقنینی در قبال ازدواج زودهنگام کودکان
- ۱۲۷ گفتار اول: سازوکارهای حمایتی تقنینی ایران در قبال ازدواج زودهنگام کودکان
- ۱۳۳ گفتار دوم: سازوکارهای حمایتی تقنینی انگلستان در قبال ازدواج زودهنگام کودکان
- ۱۳۷ بخش چهارم: حمایت از کودکان بزهکار
- ۱۳۷ مبحث اول: لزوم حمایت از کودکان بزهکار
- ۱۳۹ مبحث دوم: سازوکارهای حمایتی از اطفال بزهکار
- ۱۴۰ گفتار اول: سازوکارهای حمایتی تقنینی ایران از اطفال بزهکار
- ۱۴۴ گفتار دوم: سازوکارهای حمایتی تقنینی انگلستان از اطفال بزهکار
- ۱۵۳ نتیجه گیری
- ۱۵۷ پیشنهادها
- ۱۵۹ منابع فارسی
- ۱۵۹ کتب
- ۱۶۳ منابع انگلیسی

پیشگفتار

حمایت‌های کیفری می‌تواند یکی از راه‌های بسیار مؤثر بر احقاق حقوق افراد باشد و کودکان به علت وضعیت فیزیولوژیکی‌شان نیازمند حمایت‌های ویژه‌ای می‌باشند، زیرا هم در صورت بزه‌دیده شدن و هم بزه‌کاری، سلامت جسم و روان آن‌ها به خطر می‌افتد. قانون‌گذار در سال‌های اخیر سیاست افتراقی در حمایت از کودکان را مورد توجه داشته است، اما در مورد کیفرات این حمایت‌ها هنوز جای تأمل بیشتری است.

در مطالعه‌ی حاضر با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی به بررسی موارد تأثیرگذار بر سلامت جسمی و روانی کودکان در کشورهای انگلستان و ایران به طور جداگانه پرداخته شده است تا بتوان از خصوصیات مقیدکننده انگلستان در موارد مختلف قانون‌گذاری ایران استفاده نمود.

بر اساس مطالعات انجام شده بر روی سیستم کیفری انگلستان مشاهده شد قوانین این کشور در خصوص حمایت از کودکان در بسیاری از موارد از حقوق ایران کامل‌تر و جامع‌تر می‌باشد خصوصاً در مورد جرائم جنسی که قانون‌گذار آگاهی را در سیستم حقوقی انگلستان تحت عنوان «قانون جرائم جنسی» به خود اختصاص داده است. بطور کلی می‌توان گفت قانون ایران در مقایسه با قانون انگلستان در بسیاری موارد از جمله خشونت خانگی و یا بسیاری از جرائم جنسی جرم‌انگاری خاص ندارد و به ناچار باید به قوانین عام برای برخورد با برخی جرائم که حساسیت جامعه را برمی‌انگیزند رجوع شود. در سایر قوانین مربوط به کودکان در ایران بعد از تصویب قانون حمایت از کودکان و نوجوانان تا حدودی شاهد پیشرفت بوده‌ایم.

مطالب در سه فصل ارائه شده و امید است مطالب و مندرجات این کتاب کمکی هر چند کوچک به دانشجویان و محققان آتی و همچنین سیستم حقوقی کشور نماید. در پایان صمیمانه‌ترین سپاس خود را به خانواده عزیزم تقدیم می‌کنم که مشوق راهم بوده‌اند و همواره مرا حمایت نموده‌اند، همچنین زحمات استاد گرانقدرم آقای دکتر حامد رحمانیان را ارج می‌نهم و از رهنمودهایشان که در تألیف کتاب بهره گرفته‌ام کمال تشکر و امتنان دارم.

زهره مکاریان

پاییز ۱۳۹۶

مقدمه

حق بر سلامتی یکی از حقوق اساسی افراد است که یکی از حمایت‌هایی که می‌تواند باعث احتیاج این حق شود حمایت کیفری از آن است. از زمان تصویب اعلامیه جهانی حقوق بشر و کنوانسیون‌های چهارگانه ژنو تاکنون مباحث عمده‌ای در زمینه اخلاق زیستی و حقوق بیمار، مطرح شده که نشان دهنده ضرورت توجه مداوم به حق سلامت است. در سال‌های اخیر، وجود زادی به حق سلامت شده که حق سلامت اطفال را هم در بر می‌گیرد. جامعه بین‌المللی، در چندین سند به این حق پرداخته است. ماده ۲۵ اعلامیه جهانی حقوق بشر به حق برخورداری از سطح معیشت کافی برای سلامت و رفاه اشاره کرده است. همچنین ماده ۱۲ میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی از حق برخورداری از بالاترین استانداردهای قابل دستیابی سلامت فیزیکی و روانی یاد کرده است. همچنین می‌توان گفت اولین اشاره به حق سلامت، در ماده ۵۵ منشور سازمان ملل متحد صورت گرفته است. ماده مزبور سازمان را الزام به ارتقاء استانداردهای بالاتر زندگی و یافتن راهکارهای مسائل بین‌المللی در ارتباط با سلامت می‌نماید. در حقیقت این مسأله مطرح می‌شود که در حقوق ایران، حمایت کیفری از این حق و به ویژه در خصوص اطفال به چه میزان صورت گرفته و نیز در مقایسه با نظام‌های حقوقی پیشرو در این زمینه چه خلأهایی در نظام حقوقی ایران وجود دارد. بیان این مسأله ضرورت دارد که نیاز است در قوانین کیفری به حق سلامت که یکی از نیازهای ابتدایی بشریت است توجه کافی شده و قوانین مدون موجود بوده و برای سرپیچی از آن‌ها نیز ضمانت اجرای عملی وجود داشته باشد بطوریکه بتوان مانند سایر قوانین جزایی در صورت عدم

رعایت توجه به حق سلامت افراد به خصوص اطفال به آن‌ها رجوع نمود. طفولیت که دوره‌ی حساس و سرنوشت ساز آدمی است نیازمند توجهات خاص می‌باشد و در صورتی که کلیه‌ی نیازهای یک شخص که حق سلامت یکی از مهم‌ترین آن‌ها است در دوره‌ی کودکی مورد توجه قرار گیرد می‌توان گفت زمینه‌ی بروز بسیاری از ناهنجاری‌های جنایی و ارتکاب جرم در آینده تا حدود زیادی از بین خواهد رفت. در این کتاب سعی به بررسی تطبیقی نظام عدالت کیفری ایران و انگلستان شده است زیرا در حقوق کیفری ایران قوانین در زمینه‌ی حق بر سلامت وجود دارد ولی اینکه آیا حمایت ویژه‌ای از حق سلامت اطفال شده است یا خیر مورد سؤال می‌باشد. بسیاری از قوانین اصلی و فرعی موجود بطور ضعیفی مستقیماً به حق سلامت اشاره نموده‌اند ولی اینکه در عمل چگونه از این حق حمایت می‌شود و خصوصاً در مورد اطفال عدم اجرای این قوانین شامل چه ضمانت اجرایی است نیز مورد سؤال بوده و در این کتاب مورد واکاوی قرار خواهد گرفت.

در نوشته‌ها و مطالعات عمومی ناظر بر حقوق بشر مباحثی در خصوص حق بر سلامت مطرح شده است. در این مطالعات ضمن تبیین حق سلامت و تعاریف گوناگون از این حق به اهمیت بسیار بالای حق سلامت اشاره شده است. در خصوص حمایت کیفری از حق سلامت پژوهش‌های خاصی صورت نگرفته در واقع حق سلامت به عنوان یک حق تعریف شده‌ی خاص در قانون مورد توجه قرار نگرفته و به همین دلیل خود حق سلامت به صورت خاص و مستقیم به خوبی مورد بررسی قرار نگرفته است. است بزودی در قوانینی که از حقوق کودکان در آن‌ها حمایت می‌شود شاهد توجه و اشاره مستقیم به این حق حیاتی یعنی حق سلامت باشیم.